

Vekâlet Yoluyla Kurban Alımı ve Kesimi Organizasyonları

Kurban ibadetinde esas olan, kişinin kurbanını kendisinin kesmesidir. Bununla beraber malî bir ibadet olduğu için vekâlet yoluyla da kestirilebilir. Günümüzde vekâletle kurban kesimi genellikle iki şekilde uygulanmaktadır:

Birincisi: Kurban kesmek isteyen kişinin ilgili kuruluşa kurbanlık alımı ve kesimi için umumi vekâlet vermesi, söz konusu kuruluşun da müvekkili adına taahhüt ettiği bu hayvanı alıp muayyen günlerde kesmesi şeklinde gerçekleşmektedir.

İkincisi: İlgili kuruluşun, kurban kesmek isteyen kimselere belirli bir bedel karşılığında kurbanlık hayvanı ya da hisseleri satması ve kesim günü geldiğinde de müşteriden vekâlet alarak onun adına kesmesi şeklinde gerçekleşmektedir. Bu uygulamada, önce satım akdi yapılmakta, daha sonra da kesim için vekâlet alınmaktadır. Elde edilen etler de, bazen kurbanı kestirene bazen de onun rızasıyla yoksullara ve hayır kurumlarına verilmektedir. Her iki durumda da aşağıdaki şartlara riayet edildiği takdirde yapılan bu uygulamalar dinen caizdir:

1. Birinci uygulama esas alındığında kurban için ilgili organizasyona başvuran müşteriden, kurbanın alım-satım ve kesimi için umumi vekâlet alınması gerekir. İkinci uygulamada ise, belirsizliğin oluşmaması için satıma konu olan hayvan müşteriye gösterilmeli ya da cinsi ve yaşı gibi özelliklerinin yanında küpe numarası da belirtilmelidir.
2. Satıma konu edilen hayvan, kurbanlık hayvanda aranan şartları taşımalıdır.
3. Kurbanlık hayvana ortak olanların tamamının niyeti, ibadet olmalıdır.
4. Baştan umumi vekâlet alınmadığı uygulamada, hisse satıldıktan sonra veya satım akdi esnasında ilgili kuruluşun, müşterisinden hayvanı kurban etme vekâleti alması gerekir. Vekâlet, sözlü veya yazılı olarak verilebileceği gibi telefon, internet, faks ve benzeri iletişim araçları ile de verilebilir.
5. Hayvanı kesen kişi, kurban niyetiyle ve müvekkili adına kesmelidir.
6. Kurbanlıklar, mutlaka kurban kesim günleri içerisinde kesilmelidir.
7. Hayvan kesim ücretleri; kesilen kurbanlık hayvanların etleri, derileri veya sakatatından karşılanmamalıdır.
8. Her bir hissedar, kurban edilecek bir büyükbaş hayvanın en az yedide bir hissesine kaydedilerek belirlenmelidir. Kurban kesen kuruluşların hissedarlarını belirlemeden hayvanları topluca kesmeleri caiz değildir. Bundan dolayı her hayvanın hissedarları belirlendikten sonra kasaba vekâlet verilmelidir. Her bir hissedarın isminin kesim sırasında tek tek zikredilmesi zorunlu olmasa da şüpheden uzak olması açısından tavsiye edilmektedir.
9. Kurban edilecek hayvanın henüz kesimi yapılmadan önce hissedarların belirlenmesi gerekir. Buna göre önceden belirlenen hissedarlar adına kesilen bir hayvana kesimden sonra başkası ortak olamaz. Mesela altı kişi adına kesilen bir büyükbaş hayvana, kesimden sonra yedinci kişi dâhil edilemez.
10. Büyükbaş hayvan kesildikten sonra vekâlet veren yedi kişi için etleri eşit hisselerle ayrılarak hazırlanmalı, isteğe göre sakatları da eklenmeli ve vekâlet veren kişiye/kişilere teslim edilmelidir. Küçükbaş hayvan da bir kişi için kesilmeli ve sahibine teslim edilmelidir.
11. Hisseleri belirlendikten sonra kesilen kurbanlıklardan elde edilen etlerin karıştırılmaması ve her hissedara kendisi adına kesilen hayvanın etlerinden verilmesi gerekir. Çünkü bu hisseler, vekâlet verenlerin mülkiyetinde olduğundan yapılacak her türlü tasarruf onların izni ve onayına bağlıdır.

12. İlgili kuruluşlar, vekâletlerini aldıkları kişiler adına kesecekleri kurbanlıkların etlerinin tamamını hissedarlara ya da sahibinin rızasıyla ihtiyaç sahiplerine ulaştırmalıdır. Bunların bir kısmını et olarak satmamalı veya belirlenen kilogram üzerindeki et miktarlarını bir araya getirerek yeni bir hisse oluşturmamalıdır.

13. Hayvanın deri ve sakatatı hisse sahibine/sahiplerine ait olduğundan, bunların ya kendisine ya da kendisinin izniyle dinen bağışlanması caiz olan şahıs veya hayır kurumlarına ulaştırılması gerekir.

14. Kurban ibadetinin, et satın alımını andırmaması için belli kiloda et miktarının kurban sahiplerine verilmesi taahhüt edilmemeli, bunun yerine tahmini bir kilo aralığı belirlenerek çıkan et ne ise o teslim edilmelidir.

GEREKÇE:

Günümüzde şehirleşmenin de etkisiyle sosyal bir dönüşüm yaşanmış ve toplumsal yapıda değişim meydana gelmiştir. Gerek iktisadi alanda, gerekse sosyal hayatta etkili olan bu değişim, beraberinde birçok yeni sorun da getirmiştir. Hiç şüphesiz bu sorunların dinî hayata da farklı yansımaları olmuştur. Bu meyanda kurban ibadetinin edâsıyla ilgili farklı yönelişler ve birçok yeni uygulama gündeme gelmiştir.

Bilindiği üzere geçmişte kurban kesmek isteyenler bayram günü evinin önünde veya mahalle sakinlerinin belirlediği bir alanda aile ve komşularıyla birlikte kurban kesmekteydiler. Bu şekilde kurban ibadetinin şiar olma özelliği de tam anlamıyla açığa çıkmaktaydı. Nitekim Hz. Peygamber de (s.a.s.) bizzat kurban kesmiş ve kendisi kesemeyecek olanların da kesim sırasında buna şahitlik etmelerini istemiştir. (Taberânî, el- Mu'cemü'l-Evsat, III, 69; Hâkim, Müstedrek, IV, 247; Beyhakî, es-Sünenü'l-Kübrâ, IX, 476;)

Günümüzde kurban ibadeti için bu yöntemin uygulama alanı oldukça daralmıştır. Gittikçe büyüyen şehirlerde bu ibadetlerini yerine getirmek durumunda kalan insanlar birçok zorlukla karşılaşmışlardır. Gerek sağlığın korunması, gerekse temizliğe riayet ve çevre kirliliğinden korunmak gibi pek çok husus, kurban ibadetinin edâsıyla ilgili yasal düzenlemelerin yapılmasını zorunlu kılmış ve yukarıda zikredilen geleneksel işleyiş, yerini özellikle büyük şehirlerde farklı uygulamalara bırakmıştır.

Bu bağlamda özellikle son yıllarda yeni bir uygulama da giderek yaygınlaşmaktadır. Bu uygulamada kurban kesmek isteyen kişi, market vb. bir kuruluşla anlaşarak kurbanını kestirmekte ve elde edilecek etin kendisine gönderilmesini talep etmektedir. Bu anlaşma çerçevesinde kurban alıcısı iletişim bilgilerini ve kesim vekâletini ilgili kuruluşa vermekte ve günü gelince de kesilen hayvandan elde edilen eti teslim almaktadır. Başta hayır kuruluşları olmak üzere bazı organizasyonlar ise, müvekkilinden aldığı umumi vekâlet ile yurt içi ve yurt dışında kurbanları alarak kesmekte ve etlerini ihtiyaç sahiplerine ulaştırmaktadır.

Söz konusu uygulama, yukarıda sayılan şartlar doğrultusunda yapılması halinde dinen herhangi bir sakınca taşımamaktadır. Bu şartların bir kısmını açıklamak yerinde olacaktır:

Birinci maddede, yapılan akdin sıhhati hususu değerlendirilmiştir. İlgili kuruluşlar, mülkiyetlerinde bulunan hayvanları satıyorlarsa yapılan iş bey' (satım) akdi olur. Bey' akdinin sahih olabilmesi için satıma konu olan malın bilinmesi gerekir.

Bu değerlendirmeden hareketle ilgili kuruluşun kurban organizasyonu yaparken hissesini sattığı hayvanı müşteriye göstermesi ya da küpe numarası dâhil önemli vasıflarını zikrederek belirsizliğin oluşmasına engel olması gerekir. Şayet ilgili kuruluşlar mülkiyetlerinde bulunmayan bir hayvanı

taahhüt ediyorlarsa bu durumda yapılan iş bir vekâlet akdi olmuş olur. Bu durumda kurban için işletmeye başvuran müşteriden, kurbanın alım-satım ve kesimi için umumi vekâlet alınması gerekir. Vekâlet, sözlü veya yazılı olarak verilebileceği gibi telefon, internet, faks ve benzeri iletişim araçları ile de verilebilir. Bu uygulama genellikle vakıf ve dernek aracılığıyla kurban organizasyonları yapan hayır kurumlarında görülmektedir. Bu kurumlar vekâlet aldıkları kişilerle sabit bir fiyat üzerinden anlaşma yapmaktadır. Bu durumda ilgili kuruluş, kurban organizasyonunda para artması

durumunda bunun nasıl değerlendirileceği hususunda bilgi vermeli ve müvekkilinin onayını almalıdır.

Üçüncü maddede, Kurbanlık hayvana ortak olanların tamamının niyetinin ibadet olması gerektiği vurgulanmaktadır. Çünkü Hanefî mezhebine göre kurban hisselerine ortak olanlardan biri et niyetiyle ortak olmuşsa, o hayvana ortak olan herkesin kurbanı geçersiz sayılır. (İbn Âbidîn, Reddu'l-Muhtâr, VI, 326, 327) Dolayısıyla böyle bir organizasyonu yapacak kişi ve kuruluşların bu durumun farkında olması ve hisse satarken müşterilerine bu hassasiyeti hatırlatmaları önem arz etmektedir.

Yedinci maddede hayvan kesim ücretlerinin kesilen hayvandan karşılanamayacağı ifade edilmektedir. Nitekim Hz. Ali'nin şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Peygamber (s.a.s.), develer kesilirken başında durmamı, derilerini ve sırtlarındaki çullarını yoksullara paylaştırmamı emretti ve onlardan herhangi bir şeyi kasap ücreti olarak vermeyi yasakladı ve 'kasap ücretini biz kendimiz veririz' buyurdu." (Buhârî, "Hac", 120; Ebû Dâvûd, "Menâsik", 19) Buna göre kurban kesen kasabın ücret alması caiz olsa da bu ücretini kurbanın derisi veya etinin bir kısmından tahsil etmesi caiz değildir.

Sekiz ve dokuzuncu maddelerde kurbanlık hayvanın hisselerinin kesimden önce belirlenmesi ve her hayvanın önceden belirlenen hissedarlar adına kesilmesi hususuna vurgu yapılmıştır. Çünkü kesimden sonra kurban ibadeti tamamlanmış olacağından, sonradan birinin bu hayvana ortak olması söz konusu olamaz. Bunun dışında büyükbaş hayvanlarda yediyi aşmamak kaydıyla kesim anına kadar da yeni hissedarların eklenmesi caiz olur. (el-Fetâvâ'l-Hindiyye, V, 305) Ancak kesim esnasında hayvanın kimler adına kesildiğinin belli olması, kesim işleminin bu niyetle yapılması ve bir büyükbaş hayvan kesilirken en fazla 7 kişiye niyet edilmesi gerekir.

On ve on birinci maddelerde kurbanlık etlerin kesimden sonraki durumuna dikkat çekilmiştir. Buna göre kesimden sonra etlerde tasarruf hakkı kurban sahibinde olduğundan, onun rızası olmadan etlerin karıştırılması ve rastgele dağıtılması caiz olmamaktadır.

On dördüncü maddede ise yapılan uygulamanın et alım satımını andırmaması için müşterilere belli kiloda et vermenin taahhüt edilmemesi gerektiği vurgulanmıştır. Çünkü bu şekilde yapılan bir uygulamada müşterinin, kurbanlık hayvanı almaktan çok et almaya odaklanması durumu ortaya çıkar ki, bu da kurban ibadetinin ruhuyla uyuşmamaktadır.

Sonuç olarak, yukarıda sayılan şartlara uygun icra edilmesi kaydıyla vekâlet yoluyla kurban alımı, kesimi ve dağıtımı caizdir.